

УДК 801.357

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.79.2.22>

Сергієнко Т. В.

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК ФАХОВОЇ МЕДИЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ МЕДИЧНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ

Статтю присвячено аналізу принципів формування в іноземних студентів-медиків навичок фахової комунікації в процесі навчання української мови. З'ясовано, що завдання формування комунікативних навичок має комплексний характер унаслідок поєднання в ньому таких складників, як феномен фахової медичної комунікації; навчання чужої мови, зокрема професійно зорієнтованої; психофізіологічний механізм породження мовленнєвої навички; організаційно-педагогічні умови формування навичок фахової медичної комунікації. Таке поєднання зумовлює змістові характеристики принципів розроблення технологій, спрямованих на формування навичок фахової медичної комунікації. Визначено, що принципи формування комунікативних навичок мають різнорівневий характер. Окреслено ієрархію принципів: виокремлено загальнодидактичні принципи та специфічні, що задовольняють комунікативні потреби відповідної аудиторії. Специфічні принципи відповідно до цільової спрямованості навчання та особливостей контингенту студентів розглядаються диференційовано: як принципи професійно спрямованої мовної освіти в умовах медичного університету та принципи навчання чужої мови. Виокремлено такі принципи формування в студентів-іноземців навичок фахової медичної комунікації: принцип упровадження процесу навчання в практику професійної медичної діяльності, принципах активної комунікативності, принцип пріоритетності розвитку діалогічного мовлення, принцип структурованості навчального матеріалу, принцип пріоритетності у відборі комунікативно значущих мовленнєвих елементів, принцип групування лексико-граматичного матеріалу навколо одиниць комунікації медичного змісту, принцип стандартизації мовних засобів, принцип каталогізації елементів, що забезпечують процес фахової медичної комунікації, принцип міждисциплінарної інтеграції. Означені принципи закладають основи технологій, спрямованих на формування фахових комунікативних навичок у студентів-іноземців медичного профілю.

Ключові слова: українська мова як іноземна, фахова медична комунікація, навички, загальнодидактичні принципи, специфічні дидактичні принципи, принципи навчання чужої мови.

Розроблення ефективної методики засвоєння чужої мови інокомунікантами має спиратися на базисні категорії методики, що об'єктивно відображають і зумовлюють структуру, сутність та особливості навчального процесу. До таких категорій належать принципи навчання як головні засади, що регулюють педагогічну діяльність, зокрема й у галузі мовної підготовки студентів-іноземців як майбутніх фахівців. У системі медичної освіти іноземних студентів визначення принципів формування комунікативних навичок набуває особливої актуальності з огляду на багатовимірність та комплексний характер навчальних завдань, спрямованих на розвиток комунікативних компетенцій майбутнього лікаря, які мають бути прищеплені студентів-іноземцю в навчальному закладі.

У сучасній вітчизняній та зарубіжній науковій літературі розроблено загальнодидактичні принципи іншомовного навчання (П. О. Бех, І. Л. Бім, Н. Ф. Бориско, І. О. Зимня, Г. О. Китайгородська, М. В. Ляховицький, С. Ю. Ніколаєва, Ю. І. Пассов, В. М. Плахотнік), зокрема студентів-іноземців медичного профілю (С. Г. Борзенко, Ж. В. Бутенко, Л. І. Васецька, К. І. Гейченко, Г. Я. Іванишин, О. Л. Корольова, В. О. Мальков, Ж. М. Рагіна, Н. І. Ушакова). Водночас принципи, на яких базується формування навичок фахової комунікації українською мовою в іноземних студентів-медиків, у науковій літературі досі не розглядалися.

Метою цієї статті є аналіз принципів формування в іноземних студентів-медиків навичок фахової комунікації в процесі навчання української мови.

Компетентнісний підхід до формування навичок фахової медичної комунікації спонукає до визначення базових принципів навчання іноземних студентів у досліджуваному аспекті. У працях В. В. Ягупова визначено, що «принципи навчання – це спрямовуючі положення, нормативні вимоги до організації та проведення дидактичного процесу, які мають характер загальних вказівок, правил і норм та впливають із його закономірностей» [Ягупов, 2003, с. 291]. З огляду на це вважаємо, що роботу з формування фахових комунікативних навичок доцільно вибудовувати на засадах принципів, зміст яких впливає з особливостей об'єкта дослідження, що має комплексний характер унаслідок поєднання в ньому таких складників, як феномен фахової медичної комунікації; навчання чужої мови, зокрема професійно зорієнтованої; психофізіологічний механізм породження мовленнєвої навички; організаційно-педагогічні умови формування навичок фахової медичної комунікації. Кожний із зазначених складників має свої структурно-змістові особливості та передбачає відповідні способи дидактичної інтерпретації, представлені в багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідженнях. Тому принципи розроблення комплексу технологій, спрямованих на формування навичок фахової медичної комунікації в іноземних студентів, мають визначатися з урахуванням принаймні трьох аспектів:

– теоретичні засади професійної мовної освіти іноземних студентів у вищих навчальних закладах (З. П. Бакум, А. А. Бронська, М. Н. Вятютнев, К. І. Гейченко, І. П. Дроздова, І. О. Зимня, В. С. Кушнір, О. О. Леонтєв, Д. В. Мазурик, З. С. Мацюк, В. В. Ніколаєнко, Л. М. Паламар, Ю. І. Пассов, В. Л. Скалкін, Б. М. Сокіл, Н. І. Станкевич, Г. М. Строганова, Ю. О. Трубнікова, Н. І. Ушакова, А. Б. Чистякова);

– лінгводидактичні особливості професійної медичної комунікації (М. І. Барсукова, Л. С. Бейлінсон, О. І. Борисенко, А. С. Борисюк, І. Р. Гуменна, В. В. Жура, А. А. Ільченко, І. В. Кахно, В. А. Киричок, Л. В. Кри- сак, С. О. Кубицький, М. І. Лісовий, Л. В. Манюк, С. Д. Поплавська, Г. Г. Риб, У. В. Солвій, І. О. Туровська, І. О. Черних, В. Я. Юкало, Ю. В. Юсеф, J.F. Ha & N. Longnecker, J. Silverman, S. M. Kurtz & J. J. Draper);

– методика підготовки іноземних студентів медичного профілю до професійного спілкування (Т. М. Алек- сєєнко, Л. В. Богданова, М. П. Білик, С. Г. Борзенко, Ж. В. Бутенко, Л. І. Васецька, Г. Я. Іванишин, О. С. Іван- ців, О. Л. Корольова, Л. В. Крисак, І. С. Левенок, Я. І. Проскуркіна, Ж. М. Рагріна, С. Г. Талишкіна).

Принципи, на яких базується успішність мовного навчання іноземних студентів-медиків, мають різнорів- невий характер. З-поміж них можна виокремити загальнодидактичні принципи та специфічні, використання яких задовольняє комунікативні потреби відповідної аудиторії.

Загальнодидактичні принципи (науковості, систематичності й послідовності, поступовості, доступності, повторюваності, зв'язку теорії з практикою, міждисциплінарної інтегративності, активності й свідомості) є підґрунтям для оволодіння фахово зорієнтованою комунікацією всіма студентами, що здобувають нефіло- логічну освіту. Це базові засади мовного навчання як для студентів-іноземців, так і для громадян України. В українській лінгводидактиці напрацьований практичний досвід навчання професійної комунікації май- бутніх фахівців різних спеціальностей, відображений у значній за обсягом науково-методичній літературі (Д. М. Годлевська, В. І. Гордієнко, І. Р. Гуменна, О. В. Ковтун, Н. М. Костриця, І. М. Мельничук, Л. Є. Нагор- нюк, Н. С. Назаренко, О. О. Павленко, М. І. Пентилюк, З. Ф. Підручна, Є. М. Проворова, В. В. Романова, Л. О. Савенкова, О. М. Семенов).

Специфічні принципи відповідно до цільової спрямованості навчання та особливостей контингенту сту- дентів доцільно розглядати диференційовано: як принципи професійно спрямованої мовної освіти в умовах медичного університету та принципи навчання чужої мови.

Принципи професійно спрямованої мовної освіти реалізуються в процесі мовної підготовки студентів- іноземців у медичному університеті, яка здійснюється в руслі набуття компетенцій фахової медичної кому- нікації. Таке спрямування забезпечує наповнення навчального матеріалу медичним змістом, що сприяє фор- муванню необхідних для професійної реалізації мовленнєвих навичок та оптимальному використанню їх у науковому та професійному спілкуванні. Професійна мовна підготовка студентів-іноземців у медичному університеті може спиратися на розроблені у вітчизняній лінгводидактиці специфічні дидактичні принципи викладання курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)» для співгромадян у медичних універ- ситетах, а також на принципи викладання іноземних мов. Ці дослідження формують науково-теоретичне підґрунтя та фахову практичну основу для розроблення методики професійно орієнтованого навчання нерід- ної мови та створення навчальних програм курсу «Українська мова як іноземна» [7].

Принципи навчання чужої мови сформульовані в численних науково-педагогічних працях. Передусім існує глибокий, історично зумовлений науковий доробок лінгводидактичного опису російської мови як іно- земної (І. О. Зимня, Т. І. Капітонова, В. Г. Костомаров, О. Д. Митрофанова, А. М. Щукін), де розроблено психолого-педагогічні концепції моделювання змісту та методики мовного навчання іноземних громадян. Ці концепції втілено в різноаспектних практичних розробках викладання української та російської мов для іно- земців різного професійного профілю, що їх здійснили вітчизняні та зарубіжні автори, зокрема й для медич- ного фаху. (О. В. Антонів, Н. О. Ворона, В. С. Коломієць, І. М. Кочан, Т. М. Лагута, О. В. Палка, І. Є. Ренчка, О. М. Тростинська, С. С. Цибровська). У вітчизняній педагогічній науці також розроблено методологічні засади навчання іноземних мов як засобу реалізації професійних знань і вмінь (Н. Ф. Бориско, В. А. Бухбін- дер, Р. Ю. Мартинова, Є. Ю. Мельник, С. Ю. Ніколаєва, В. М. Плахотник, О. Б. Тарнопольський, Л. М. Чер- новатий). Результати досліджень цих учених можуть бути підґрунтям для розробки методики формування лінгвістичної компетенції іноземних студентів, що навчаються в Україні.

Практика викладання української мови як іноземної в медичних університетах потребує, з одного боку, узагальнення досвіду навчання професійно спрямованої мови, з іншого – виокремлення тих аспектів, які можуть бути релевантними в аудиторії інокомунікантів. Тому завдання конкретного лінгводидактичного дослідження потребують обрання специфічних принципів, актуальних для розроблення системи методів і видів роботи з іноземними студентами медичного профілю. Розглянемо ці принципи.

Принцип упровадження процесу навчання в практику професійної медичної діяльності передбачає, що відповідно до загальнометодичних рекомендацій навчання студентів-іноземців фахової медичної кому- нікації українською мовою необхідно здійснювати в ситуаціях максимально наближених до умов професійної діяльності. Такі ситуації можуть бути пов'язані з різними формами спілкування у лікаря з пацієнтом та спіл- кування лікарів-колег. Це можуть бути рольові ігри та ситуації, що імітують роботу лікаря, спостереження за роботою лікаря шляхом використанні мультимедійних засобів, а також безпосереднє спостереження кому- нікації лікаря з пацієнтом у процесі клінічної практики. Розроблення таких ситуацій здійснюється з вико- ристанням документальних матеріалів лікарської практики: амбулаторна картка, історія хвороби, протокол операції, паспорт вагітної, результати аналізів, листок тимчасової непрацездатності тощо.

Фахова медична комунікація є багатокомпонентним утворенням. Урахування цього чинника виявляє себе у розробленні відповідного мовленнєвого матеріалу, який передбачає практичне оволодіння різними видами мовленнєвої діяльності фахового медичного спрямування: фахове спілкування протокольного

характеру, ситуативну реалізацію різноманітних комунікативних намірів, елементи галузевих медичних терміносистем, спеціальної медичної лексики, професіоналізмів, медичних мовних стереотипів. Практичний досвід викладання мовознавчих дисциплін показує, що комунікативні вміння необхідно формувати паралельно з професійними. Як зазначає І. О. Зимня, мовленнєва діяльність, зумовлена комунікативно-пізнавальними потребами студентів, є важливим чинником у загальній системі їх мотивації, і тому вона має бути об'єктом навчання в реалізації особистісно-діяльнісного підходу [І. О. Зимня, 1989, с. 39]. Розроблення таких ситуацій здійснюється з урахуванням принципів послідовності, поступовості, доступності, повторюваності.

Принцип *активної комунікативності* передбачає розроблення навчальних технологій, що створюють умови для професійного спілкування в різних ситуаціях діалогової взаємодії. Комунікативна спрямованість повинна пронизувати все заняття, а навчальні завдання мають бути підпорядковані комунікативним цілям. Потрібно надавати перевагу спеціальним тренувальним вправам, побудованим на мовному матеріалі з високим комунікативним потенціалом. З огляду на специфіку фахового медичного мовлення необхідно створити комплекси тренувальних вправ, спрямованих на формування навичок аудіювання, говоріння та діалогової взаємодії в інтерпрофесійному та інтрапрофесійному спілкуванні відповідно до типових ситуацій професійної медичної комунікації.

Окрім тренувальних вправ, до технології формування навичок фахової комунікації у студентів-іноземців медичного університету доцільно також залучати інтерактивні методи навчання, пристосовуючи їх до мовленнєвих можливостей іноземних студентів на певних етапах їх навчання: брейнстормінг (структуровані та неструктуровані обговорення, реверсивне мислення, вибудовування номінальних групових відносин, робота в команді, індивідуальний брейнстормінг), робота в парах, групові дискусії, аналіз кейсів із реальними ситуаціями та проблемами, сесія «питання-відповідь», ігрові технології, проблемне навчання, проєктні технології, інтерактивне навчання, технологію кей-стаді. Ці методичні прийоми необхідно розробити на матеріалі фахового медичного спілкування, що забезпечить оволодіння засобами та прийомами комунікації. Доцільно комбінувати різноманітні елементи інтерактивних методів для досягнення інтенсивної комунікації на фахові теми.

Навчальна робота має здійснюватися на всіх рівнях мови, спонукати іноземного студента до активного слухання й активного говоріння та природньо вводити його в процес міжособистісного контактування. В оцінюванні роботи студентів, викладач має враховувати їх досягнення саме в оволодінні комунікацією. За таких умов студент не тільки оволодіває професійно-комунікативними навичками, а й успішно соціалізується та адаптується до роботи в команді. Комунікативне спрямування мовної освіти іноземців відповідає вимогам проєкту Державного стандарту з української мови як іноземної, де подано чіткий перелік комунікативних умінь і навичок на кожному рівні володіння українською мовою [5].

З комунікативним спрямуванням навчального процесу в аудиторії інокомунікантів узгоджується *принцип пріоритетності розвитку діалогічного мовлення*. Вагому роль у розвитку комунікативних навичок відіграють активні методи, зокрема діалогічне мовлення. Ми погоджуємося з думкою Л. Солодар, що «до найважливіших умов, що становлять основу мовленнєвої компетенції іноземного студента, належать здатність адекватно сприймати діалогічне мовлення на слух, вести діалог з додержанням вимог українського мовленнєвого етикету (у дружньому колі, в розмові з однолітками, зі старшими чи з молодшими за віком, у контактному або дистантному спілкуванні). Тому вдосконалення і розвиток діалогічного мовлення студентів займає чи не найважливіше місце під час вивчення іноземної мови» [Л. Солодар, 2011, с. 164]. Характеризуючи професійно орієнтоване мовлення у медичному ВНЗ, Г. Я. Іванишин зазначає, що «спілкування викладача і студента, студента і студента на практичному занятті, а під час практики студента і лікаря, студента і хворого, студента і медичного персоналу лікарні, відіграють важливу роль у процесі навчання діалогічного мовлення і є базою для становлення професійного мовлення у власне професійній та науково-професійній діяльності студента. Для того, щоб конкретизувати завдання навчання української мови як мови спеціальності у професійних цілях, необхідним є аналіз особливостей кожної підсфери спілкування, зіставлення їх, характеристика типових ситуацій професійно орієнтованого мовлення іноземних студентів» [Іванишин, с. 121]. Це означає, що визначальним у системі підготовки іноземного студента є формування навичок і вмінь діалогічного мовлення професійного змісту, розроблення комплексів вправ і завдань, що передбачають відтворення, а наділі і складання діалогів.

Принцип *структурованості навчального матеріалу* означає раціональний поділ змісту навчання на логічно обґрунтовані етапи, кожен з яких відзначається тематичною цілісністю, комунікативною спрямованістю та відносною лінгвістичною однорідністю використовуваних мовних засобів комунікації, зокрема типів синтаксичних конструкцій та їх лексичного наповнення. Формування комунікативних навичок має здійснюватися послідовно на кожному з етапів, з урахуванням набутих досягнень на попередніх етапах та усвідомлення перспективи подальших студій, забезпечуючи таким чином реалізацію загальнодидактичного принципу наступності й системності в навчанні. Необхідно визначити місце тематики фахової медичної комунікації в календарно-тематичному плануванні, систематизувати технології, методи, види роботи, способи їх урізноманітнення, варіативність їх застосування, послідовність засвоєння матеріалу, розробити систему повторення.

На кожному етапі навчання необхідно виокремити мовленнєвий матеріал, актуальний для формування комунікативних навичок у сфері медицини. Таке виокремлення здійснюється з урахуванням *принципу пріоритетності у відборі комунікативно значущих мовленнєвих елементів* (лексики, граматичних форм та синтаксичних конструкцій) для задоволення потреб фахової медичної комунікації на певному етапі мовного навчання. Це означає, що викладач має ретельно проаналізувати мовленнєвий матеріал, віддаючи перевагу мовленнєвим одиницям медичного змісту. Відповідно до принципу пріоритетності матеріал має бути відібраний за якісними та кількісними характеристиками, тобто за змістом та обсягом. Відбір за якісними показниками означає використання лексики, що охоплює різні сфери професійної діяльності лікаря в інтра- та інтерпрофесійному спілкуванні. Кількісні показники використання такої лексики в комунікативних епізодах мають інтенсивно зростати в процесі мовного навчання.

Системний підхід до оволодіння навичками фахової медичної комунікації передбачає дотримання *принципу каталогізації елементів, що забезпечують процес фахової медичної комунікації*. В умовах навчання інокомунікантів постає необхідність здійснювати відбір лінгвістичного матеріалу відповідно до комунікативних потреб, що виникають у процесі фахової мовленнєвої діяльності. Комунікативні потреби фахового змісту спрямовані на розуміння співрозмовника, а також здатність вербально відреагувати на його запити або висловити свою думку. Щоб навчити інокомуніканта сповна реалізувати ці потреби, необхідно створити каталоги типових комунікативних завдань, що виявляють себе в актах фахового медичного спілкування.

Для практики навчання інокомунікантів важливим є також виявлення способів мовленнєвого вираження комунікативних потреб мовця, передусім у діяльності аудіювання та говоріння. Ці синтаксичні структури та їх лексичне наповнення є об'єктом вивчення іноземними студентами. Розглядаючи комунікативні завдання як основу моделі формування фахової комунікації, Л. І. Васецька слушно зауважує, що «окреслення реальних комунікативних потреб учнів допомагає створити на їх базі диференційовані комунікативні програми навчання, розробити ефективні та раціональні технології, які реалізуються у відповідних комплексах матеріалів для навчання професійного мовлення» [Васецька, с. 8].

Каталогізації підлягають ситуації, комунікативні наміри та мовні засоби вираження комунікативних потреб майбутніх фахівців-медиків. Кожен із зазначених компонентів має бути представлений як чітко визначений перелік різновидів та реалізацій, що забезпечує повноту охоплення навчального матеріалу та можливості його систематизованої повторюваності, необхідної для формування навички.

Принцип *групування лексико-граматичного матеріалу навколо одиниць комунікації медичного змісту*. Комунікативно-мовленнєва ситуація зумовлює використання необхідних синтаксичних конструкцій з відповідним лексичним наповненням. Необхідно здійснювати відбір термінологічного, лексико-граматичного, тематико-ситуативного та функціонально-комунікативного матеріалу, обов'язкового для вивчення, та визначення його обсягу. Поряд з термінологічними, лексичними, тематичними та граматичними мінімумами важливо розробити ще й комунікативні мінімуми, до яких входить перелік ситуацій або прагматичних намірів та засобів їх мовного вираження. Такі мінімуми необхідно розподілити за етапами навчання для різних контингентів, що вивчають мову. У відборі фонетичного, лексичного, граматичного матеріалу доцільною є орієнтація передусім на комунікативні запити професійної спрямованості з урахуванням поширеності, частотності вживання, комунікативної актуальності, функціональності, практичної цінності мовленнєвих елементів.

Принцип *стандартизації мовних засобів* спрямовує на досягнення оптимальної впорядкованості у використанні елементів, що забезпечують повноцінну фахову комунікацію за визначених ситуативних умов. Застосування цього принципу передбачає передусім створення мовних зразків для загального і багаторазового вживання в подібних типових умовах професійного спілкування. Розроблення мовленнєвих стандартів в контексті навчання іноземних громадян дає можливість спростити та прискорити процес формування навичок фахової комунікації та підвищити його продуктивність.

Принцип *міждисциплінарної інтеграції* полягає в узгодженні змісту навчального мовного курсу з тематикою медичних дисциплін. Таке узгодження стосується передусім наповнення лексичних та комунікативних мінімумів, відбору навчальних текстів та комунікативно-граматичних вправ. Як зазначають автори монографії за ред. О. М. Семенов, «дисципліна «Українська мова для іноземців» покликана забезпечити оволодіння студентами-іноземцями підмовою медичних спеціальностей наукового стилю мовлення. Граматичний та текстовий матеріал, тренувальні вправи мають бути підібрані, виходячи з обсягу та змісту дисциплін, що вивчаються в медичному інституті (анатомія, гістологія, біологія, хімія та ін.)» [Ефективні технології, с. 340] Науковці наголошують на тому, що знання, отримані з курсів медичних дисциплін, стимулюють процес формування діалогічного мовлення іноземних студентів медичних факультетів: «Вивчення профільних медичних дисциплін «Пропедевтика внутрішніх захворювань і догляд за хворими», «Пропедевтика дитячих хвороб» визначає нові об'єктивні характеристики мовленнєвої взаємодії комунікантів у вузькій професійній підсфері. Пріоритетними формами діалогічного мовлення тут є діалог-розпитування, діалог-бесіда, полілог (як різновид діалогу)» [Іванишин, 2014, с. 122]. Принцип міждисциплінарної інтеграції орієнтує викладачів на досягнення максимальної відповідності між лінгвістичним матеріалом, тематикою медичних дисциплін та клінічної практики.

Означені принципи закладають основи технології формування комунікативних навичок студентів-іноземців як в інтерпрофесійній, так і в інтрапрофесійній комунікації, зокрема на всіх етапах спілкування в діаді «лікар – пацієнт» та в усіх різновидах спілкування в діаді «лікар – лікар», а також повною мірою охоплюють представлені в обох діадах навички мовленнєвої діяльності, передусім аудіювання та говоріння. Націленість виокремлених принципів на результат навчання та оволодіння необхідними фаховими компетенціями та навичками свідчить про узгодженість освітньої мети з обраним у дослідженні компетентнісним підходом до навчання іноземних студентів та розробленням його методики. Розвиток цієї проблематики вбачаємо в розробленні конкретних технологій компетентнісно орієнтованого мовного навчання та його методичного забезпечення на основі визначених принципів для роботи з іноземними студентами медичних університетів на заняттях з української мови.

Використана література:

1. Васецька Л. І. Методика навчання професійного російського мовлення студентів-іноземців вищого медичного закладу : автореф. дис. ... канд. пед. наук. Херсон, 2005. 20 с.
2. Ефективні технології навчання і контролю якості знань у лінгвістичній підготовці майбутніх фахівців: монографія /авт. кол. О. Семенов, В. Герман, Н. Громова, О. Рудь, І. Левенко, Н. Пономаренко, М. Ячменик; за заг.ред. О. Семенов. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2017. 376 с.
3. Зимняя И. А. Психология обучения неродному языку. Москва : Рус. яз., 1989. 219 с.
4. Іванишин Г. Я. Специфіка формування діалогічного мовлення іноземних студентів медичних ВНЗ України. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Психологія і педагогіка.* 2014. № 29. С. 121–124.
5. Проект Стандарту з української мови як іноземної. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proektstandartu-z-ukrayinskoyi-movi-yak-inozemnoyi> (Draft Standard on Ukrainian as a Foreign Language) (2018). Retrieved from: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlyagromadskogo-obgovorennya-proekt-standartu-z-ukrayinskoyi-movi-yak-inozemnoyi>.
6. Солодар Л. В. Діалогічне мовлення – основний вид мовленнєвої діяльності при вивченні української мови як іноземної. *Вісник Вінницького політехнічного інституту.* 2011. № 2. С. 163–167.
7. Типова програма з дисципліни «Українська мова як іноземна» (англійськомовна форма навчання) для іноземних студентів вищих навчальних закладів МОЗ України. URL:<http://www.ifnmu.edu.ua/uk/struktorni-pidrozdili2/kafedry/kafedra-movoznavstva> (2016).
8. Ягупов В. В. Педагогіка. Київ : Либідь, 2003. 560 с.

References:

1. Vasetska L. I. (2005) *Metodyka navchannia profesiinoho rosiiskoho movlennia studentiv-inozemtsiv vyshchoho medychnoho zakladu* [Methods of teaching professional Russian speech to foreign students of higher medical institutions]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk. Kherson., 20 s. [in Ukrainian].
2. *Efektivni tekhnologii navchannia i kontroliu yakosti znan u lnhvistychnii pidhotovtsi maibutnikh fakhivtsiv* [Effective technologies of teaching and quality control of knowledge in linguistic training of future specialists]: monohrafiia /avt. kol. O. Semenoh, V. Herman, N. Hromova, O. Rud, I. Levenok, N. Ponomarenko, M. Yachmenyk; za zah.red. O. Semenoh. Sumy : Vyd-vo Sum-DPU imeni A. S. Makarenka, 2017. 376 s. [in Ukrainian].
3. Zymniaia Y. A. (1989) *Psykholohiia obucheniia nerodnomu yazyku* [Psychology of teaching a foreign language]. Moskva : Rus. yaz., 219 s. [in Ukrainian].
4. Ivanyshyn H. Ya. (2014) *Spetsyfika formuvannia dialohichnoho movlennia inozemnykh studentiv medychnykh VNZ Ukrainy* [The specifics of the formation of dialogic speech of foreign students of medical universities of Ukraine]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Serii: Psykholohiia i pedahohika.* № 29. S. 121–124. [in Ukrainian].
5. *Proekt Standartu z ukraiynskoi movy yak inozemnoi.* URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proektstandartu-z-ukrayinskoyi-movi-yak-inozemnoyi> (Draft Standard on Ukrainian as a Foreign Language) (2018). Retrieved from: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-dlyagromadskogo-obgovorennya-proekt-standartu-z-ukrayinskoyi-movi-yak-inozemnoyi>. [in Ukrainian].
6. Solodar L. V. (2011) *Dialohichne movlennia – osnovnyi vyd movlenniievoi diialnosti pry vyvchenni ukraiynskoi movy yak inozemnoi* [Dialogic speech – the main type of speech activity in the study of Ukrainian as a foreign language]. *Visnyk Vinnytskoho politekhnichnoho instytutu.* № 2. S. 163–167. [in Ukrainian].
7. *Typova prohrama z dystsypliny «Ukraiynska mova yak inozemna» (anhliiskomovna forma navchannia) dlia inozemnykh studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv MOZ Ukrainy.* URL:<http://www.ifnmu.edu.ua/uk/struktorni-pidrozdili2/kafedry/kafedra-movoznavstva> (2016). [in Ukrainian].
8. Yahupov V. V. (2003) *Pedahohika* [Pedagogy]. Kyiv : Lybid., 560 s. [in Ukrainian].

Serhiienko T. V. Indicators of formation of professional terminological competence of future masters of pharmacy with the use of interactive technologies

The article investigates the evaluation and performance block of the model of teaching pharmaceutical terminology, botanical and chemical nomenclatures using interactive technologies, which contains components (motivational, cognitive and activity) and levels (low, medium, sufficient and high) of professional terminological competence of future masters pharmacy. The relevance of the competence approach in pharmaceutical education is substantiated, which is aimed at training a competence specialist who is able to provide pharmaceutical care at a high quality and high level. The definition of “professional terminological competence” is proposed, the essence of which is to use knowledge of professional terminology, skills and abilities to use accurately and linguistically correct terms in oral and written professional speech, based on their own internal motivation and experience, aware of the need for self-improvement and self-improvement. The motivational component is analyzed, which reflects the presence of cognitive needs, motives for self-improvement and continuous self-education; cognitive, which is

characterized by the depth and systematization of theoretical knowledge, which is the basis for the correct formation and use of terminology and nomenclature; activity, which is represented by skills and abilities to grammatically correct the formation, use and translation of pharmaceutical terminology, botanical and chemical nomenclature. Levels of professional terminological competence are determined (low reflects insufficient formation of PTC components; medium – incomplete formation of all PTC components; sufficient – sufficient formation of all PTC components and high – complete formation of all PTC components).

The analysis of indicators of formation of professional terminological competence on motivational, cognitive and activity components is carried out.

A model for teaching pharmaceutical terminology, botanical and chemical nomenclatures using interactive technologies has been developed, which consists of the following blocks: target, organizational-technological, methodical and evaluation-effective.

Key words: professional terminological competence, motivational component, cognitive component, activity component, PTC levels, interactive technologies, Master of Pharmacy.

УДК 796.015.8:396.1

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.79.2.23>

Смолякова І. Д.

ІСТОРИЧНИЙ ОГЛЯД ГЕНДЕРНИХ ПІДХОДІВ У СПОРТІ

Проведене дослідження дало змогу виявити процеси, що відбуваються у вітчизняному спорті наприкінці ХХ – початку ХХІ століття, та оцінити внесок жінок-спортсменок у його розвиток. Метою статті є визначення рівня правового регулювання забезпечення гендерного паритету в українському спорті, оцінювання внеску жінок-спортсменок у його розвиток в історичній ретроспективі та на сучасному етапі. Дослідження ґрунтується на офіційних даних Національного та Міжнародного Олімпійських Комітетів, вітчизняній нормативно-правовій базі та наукових публікаціях у галузі спорту. Встановлено, що за останні 30 років кількість жінок, що беруть участь у Іграх Олімпіади, зросла з 26,1 % (у Сеулі у 1988 році) до 45,2 % (у Ріо-де-Жанейро у 2016 році). З'ясовано, що в Україні найбільшу кількість золотих олімпійських медалей жінки завоювали в таких видах спорту, як легка атлетика, гімнастика, веслування, фехтування та командні ігри. Дані, отримані у ході дослідження, показали, що в Україні забезпечено дотримання принципу гендерного паритету в українському спорті. Аналіз здобутків вітчизняних жінок-спортсменок переконливо доводить, що в Україні повністю забезпечено жіноче представництво у спорті як на національному, так і на міжнародному рівнях. Аналіз правового забезпечення цієї сфери доводить, що правовий захист рівних прав та можливостей жінок і чоловіків відбувається на загальних засадах, не містить спеціальних норм, які конкретизують гендерні аспекти на рівні спорту. Проте загальний рівень правового забезпечення у відповідній галузі є доволі високим, а співпраця України з Міжнародним Олімпійським Комітетом (МОК) загалом дає змогу забезпечити рівність прав та можливостей жінок і чоловіків у вітчизняному спорті як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Ключові слова: гендерний паритет, правове регулювання, визначення ролі жінки в сучасному спорті.

Сьогодні участь жінок у спорті не обмежується лише “жіночим” спортом. У ХХІ столітті спорт став найбільшим майданчиком для обговорення проблеми гендерної рівності жінок, що дало змогу сформувати в Україні досить потужну систему правових норм, покликаних забезпечити гендерну рівність.

Спорт є однією з найпотужніших платформ для просування гендерної рівності та розширення прав і можливостей жінок та дівчат. Будучи лідером олімпійського руху, Міжнародний Олімпійський Комітет несе важливу відповідальність за вжиття заходів щодо гендерної рівності – основного права людини, що має величезне значення, а також основоположного принципу Олімпійської хартії.

Мета статті полягає у визначенні рівня правового регулювання забезпечення гендерного паритету в українському спорті та оцінюванні внеску жінок-спортсменок у його розвиток в історичній ретроспективі та на сучасному етапі.

Дослідження ґрунтується на офіційних даних Національного та Міжнародного Олімпійських Комітетів, вітчизняній нормативно-правовій базі та наукових публікаціях у галузі спорту.

Під час проведення дослідження використовувалися такі методи наукового дослідження, як метод аналізу та синтезу статистичної інформації, метод узагальнення, історичний метод.

Створення нормативно-правової бази регулювання гендерної політики в Україні розпочалося ще у 1980 році з ратифікації “Конвенції ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок”. У 2000 році були ратифіковані “Цілі розвитку тисячоліття ООН” (обов’язкові для виконання до 2015 року), серед яких була визначена мета “забезпечення гендерної рівності” [4].

При цьому першочергове значення в правовому регулюванні гендерної рівності має ст. 24 Конституції України, яка гарантує громадянам України рівні конституційні права і свободи, закріплює їх рівність перед законом та забороняє встановлення привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, статі та іншими ознаками.